

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Knut Ekman*
 Härad: *Norra Mörå* Adress: *Lund*
 Socken: *Kvistvalla* Berättat av: *Helge Nilsson*
 Uppteckningsår: *1938* Född år *1905* i *Kvistvalla*

Uppteckningen rör

Lybben och gammnan, som kätade ...	sid. 1-2
Den Orde i rymmen	" 3-4
Skypad mot den Orde	" 4
Skattens i stensiset	" 5-6
Underjordisk förbindelse	" 7
Klockgölen	" 8-9
Frisuren till den Orde	" 10-11
Snart giss	" 12
Hj. baka om något övernaturligt	" 12
Den Orde i skypad av rort hand	" 13

Forts. n. sida

30 sid.
(1 sid.)

Landskap: *Småland*Upptecknat av: *Kenneth Kerner*Härad: *Norr Mörå*Adress: *Lund*Socken: *Kristvalla*Berättat av: *Helge Nilsson*Uppteckningsår: *1938*Född år *1905* i *Kristvalla*Intro.*Justitiellari**sid. 14-16**Ordoför**" 17.**Tjänar och Vårfundagens**" 18.**Klok gummor**" 19.**Södsörskat m. m.**" 20**Medföt lyte**" 21-22**För fricknippad med djur**" 23-26**Huskurier:**" 27.**Spådom**" 28.**Vision**" 29.**Lykipning**" 30.*

5575
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Helge Nilsson

Landsk. *Småland*
Hd. *Västergötland*
Sn. *Göteborgs län*
By etc. *Röboda*

H.

Br.

L.

Djup

Diam.

Ägare

(Adr.)

Fotogr. av *Handkameran*
Tekn.

År *1938*

Negativ

Gutten och gumman, som trötade,
om det var klippt eller skuret:

När Kristina, (H. M:s mors mors
syster, 94 år g.) var barn och bodde
i Gunnabo (Kristalla s:n), så
bodde i Hylkebo i en gammal
dröpställe, som lag en 100 tal me-
ter från Hylkebo bro, en gutte
och en gumma, som en dag
kom i tröta, om en sak var
klippt eller skuren. Hon prödade,
om det var klippt, men han sa,
om det var skuret. När gumman
inte ville gå med sig, så tog
gutten henne i kurt och ledde
en henne till en och drogade

och höll i vittnet och höll henne
i bröst under vittnet en
stund. Sedan tog han upp henne
och frågade, om hon ändrat åsikt, men
det hade hon inte. Hon pristod fort-
farande, att det var klippt. Så frå-
gade han om hennes egen. Men då låg
hon och strökte upp händerna och
klippte med fingrarna. Så länge han
såg, att hon klippte med fingrarna,
höll han henne under vittnet.
När hon slutat klippa, drog han upp
hennes; men då var hon död.

Ses Pader i vagnen:

Enskan Danielsson, 70 år gammal, berättade en gång för H. H. för mörkt kväll kvilde han en gång genom lussmotlusa skog. Där var det en illa inte hästar som sprunget. Han försökte på alla vis för dem och den bättre, men de blev gick sakta framåt och svadades vildeligen. Han stannade då och hoppade av och gick fram, så han stod framför hästarna och kurrade. Han gick då se en kull i hög bred på baksätet i vagnen. Han gick då hastigt, men i samma ögonblick hoppade kullen av vagnen och försenades i

5575

4.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

doges. Har tydlige, det er den
Ende.

Skydd mot den Ende.

For at inte den Ende eller
nagot annat skulle gi makt med
bistarna, vi skulle man ta ned
stycke av ned äppelträd, som växt
igenom en gräsgård, och skära
vi det i "dragtrillet" eller "bry-
trät", som det också kallas.

Skatten i sterröret:

Danielsson, som var kusk
hos landsfogden i Förlisa, H. M. S.
mors syster Kristina Mårtensson var
kuskallerska hos landsfogden, berättade
en gång för H. M. S.

På Förlisa hängjods ägor
finns ett stort sterrör, i det finns
en kista från Vikingstiden, full med
guld och silver. En gång hade
folk på gården gått dit för att
gräva upp skatten. De hade först
grävt så långt, att de nått ned till
kistan och stod i besvärr, att
lyfta upp den, då de vände sig
om och såg att gården till, som
stod i ljusare lög. Alla husen brann.

nr. Så släppte de kistan och
sprang hemåt. Men när de kom-
mit halv vägs hem, förbyttes synen
på dem, och gråden var, som den
brukade. Där var någon eld. De
kunde då om och skulle hämta kis-
tan, men när de kom tillbaka till
stenröset, var det som förut, inmen
de brände gräsa i det, alla stens
var tillbaka på sin plats. De grände
sen i flera veckor och pluckade i sten-
röset, men där fanns ingen kista
mer att hämta.

Underjordisk frihildelse.

I Vedby i Förlösa hade
de en gång släppt ut red per
oxar, som spiltrost försvar. De
betade länge efter dem. Till slut
hittade de dem i Kalmar sund.

De hade rannlat oss i en källa
i Vedby oss, som stod i under-
jordisk frihildelse med Kalmar
sund.

Klockgölen.

Vid Koppvato vigskäl lag i
äldre tiden en kapell. Och på
Koppvato mark finns en göl, som
är i dag kallas "Klockgölen." När
dandaren på sin vigstug uppåt be-
det kom hit, tog dandaren en
klockorn i kapellet och gånge den
i denna göl. Men när klockorn
på denna sätt kommit i vädret och
var under jorden, fick den under
makt med den, och sen fick de
inte upp den igen. Utan de måste
skaffa en par tvillingar, som var
liksamma till färgen, för att med deras
hjälps på upp klockornas. Men de,
som arbetade med, fingo inte säga

och ved, frän klackarna var uppe
på torra hud, på fast mark igen.

Men just, när de gick upp den
lilla rivenytan, sade en av männen:

"Nu är de alltså uppe ändå." Men
i samma ögonblick försvar de i djupet,
och sen har de inte gått tag
i den mer.

Sen, som försurit sig till den Ende.

En söndag kom en
lantbrukare till Mossbo hem och
ville, att mjölnaren skulle smaka
åt honom. Men mjölnaren, som
visste, att bonden i fråga var släk-
t med sina djur, och ansåg ha för-
surit sig till den ende, sagade
att efterkomma hans begär. "Vill
du inte hjälpa mig, så skall jag
ha den ende att hjälpa mig, så du
bonden. "När så en hjälper mig
inte ha, heller släpper jag då på
en med djävlar," sa den mjölnaren.
Och därmed gick han ut och släppte
på männen, och kommer brjände
smorra. Så brödes som en böss-

5575

sked inifrån kranen och skroto-
ren revlade ned. (Kranen hade
kranvare med sig) Och i' kran-
hjulet såg bonden med huvudet
fäst klämt, och underkrossat i'
kuggarna.

11.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

När man såg något ovanligt
om nätterna, så skulle man
inte tala om det, förän roten gick
upp på följande morgon. Sedan hade
H. N. hört både av Kristina Mörssons
och Johannes Johansson H. a.

Svart gris:

Vid Lyttabo bodde en stor,
svart gris nära sig på vägen. Det var
på vägen till Ljusnäs. Han dök upp
plötsligt och oväntat, både när de
gick, cyklade eller körde, och det
var möjligt, att komma förbi
hemmet. — Berättat för H. N. av flera
personer, som vid hemmet.

Småland
Norr (Mjölre) hd
Mjölre En april 1938

5575
Joh. Karin Johansson
Sön. Helge Nilsson
Född år 1905 i Mjölre.

Den Orde i skymrad av en liten, svart hund:

Johannes Johansson berättade
en gång för H. M. En gång kom de
en gång, som hade varit ute en lör-
dayskväll, och gick hundvagnen fram-
åt. Vid någon vid koppelstaden upptäck-
te de plötsligt en liten, svart hund,
som sprang knivig buren på dem.
När den kom till J. J. sprekade
han till dem, men träffade bara
tomma luften. Som han sprekade
till, såg han i vägen och blev som
en tross och kunde inte röra sig.
De gick till hem honom. På vägen
gick han hinknings. Han turde det
en den hade uter något annat spöke.

Skriv endast på denna sida!

13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Rusthållare:

Kristina Månssons morfar var husar och hade en husarbörge under Mallebo. Mallebo, Koppvårbo och Bjärnans bildade tillsammans en husar-rote. Husarbörget skulle kunna föda en ko. K. M. S. morfar tjänstgjorde vid Hingl. h. i rikten i Steln. och var samtidigt med Dellman, om vilken han ofta talade.

Rusthållaren Sven Svensson, morfar till nuvarande vinnervarann, var Mallebo säteri, var illa omtyckt. Han var elak och pligade torparna, och bevalade sligt. När torparna arbetade ute på fältet, viggade de inte vika sig en ögonblick.

Men när de någon gång gjorde det, så
gömde de sig i diken och skrub
och högtade på brösten och lita-
des som de arbetade. — Han ägde
mycket skog. Det sågs att han följt
följande yttrande: "Om hundens är,
när någon annan har skog, då har
jag, då skall jag komma och ta
den." Han sålde sin enda gård,
Koppars för 70. 000 kr. Den enda
ägnen sålde som skog för gårdens
för dubbla summan, men blev trots
det utfråg. Inställaren Tycho
har tagit igen sin skog.

När han låg på sotsängen,
hörde utanför Malters ngnstulles,
som kommande mitt för trappan.

Se sig hestarna, det var två svarta
hstar, men inget eget. Alla
dörus flög upp, ändå vi till rum-
met, där rustkällaren lag, och
stod vidöppna. Set var den Ende,
som kom och hinstade honom. —

Set påstod allmänt i socknen, att
han gräddes i den rum flygeln,
som han byggde till "underbag"
åt sig. Hjälperna på Maltbo ville
inte "för aldrig det" ligga en mat
i den flygeln. Hjälperna, som
dök sig där otvivelaktigt, för-
märkte intet förvånligt.

Ordstav:

"En solig jul göder kyrkogrunden."

"En varm maj göder kyrkogrunden."

"Apri! snö, lika bra som försjö."

"Om kyrkkluckorna hörs på längre
avstånd än vanligt, bli det kallt."

Blomnamn:

"Periwinkle" = Vinca minor

"Blå träskor" = riddarspror.

"Studenten."

Småland
Norr Måre
Kvistalla 1938

5575

Yngt Kari Ekman
Ber. Håge Nilsson
Jord 1905
i Kvistalla

18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Värfundagsafton skulle man
ligga sig för mörkrets inbrott och
ej ha lys el. lampor efter den
dagen. Tui de barn, som varit
små, kom de vuxna med något
guld, som lades i stämpor. Men
nu de stygga gick vuxna förbi
dem. Sedan brukades allmunt
i H. N:s barn dom.

Klok gumman i Skur.

1950 körde en ung H. N.
i bil ut folk, som skulle till en
klok gumman i Skur, som skulle
bota deras 3-åriga dotter med "skur-
or." H. N. väntade i bilen utanför.
En av folk för den redan, och fler
kom, medan han väntade. När de kom
ut med flickan, hade gumman bun-
dit om hals och handleder på henne
med björknävar, bestriken med tjär.
Skruvbitarna var ombundna med snören.
Antligt vid föräldrarnas beredade, så hade
gumman stela till den, medan hon band
om flickan, muntligt sagt, men vid,
kunde de inte uppfatta, det förstås
som om hon läste något.

Dödsrunser:

Om ett dyrt själslid, som
då antingen agerar eller någon
omn ständigt varit efter.

Om många skjutningar från
i red från julottan, som kommer
omt tilltag därifrån, och här
de kända.

Sen som hans fört hans
från julottan fick först avbjut.

Man skulle inte begära lik
om som kyrkogården, där inte affade
hög eller huggen nöd.

Medföda lyte:

I min full av medföda lyte
en det var än dricka något friskt
djurblod, när månen var full. För
17 à 18 år sedan gav grannarna oss som
en gång, när de skötat, några drop-
per friskt blod på en sockerbit, för
att bota honom för darrsjuka, de kal-
lar, det ryckte och gnutlade alltid i
honom. De hade för mig, att det kom
sig av, att en gång, modern modern
var besvaren med denna sanna, kom
faderen hem och var full, och de
gnutlade och visades hem alltid
i hemmet vid denna tillfällen, så de
för blev sjukare än.

5575

22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

När den manne som jag har
en dotter, som nu är 11 år gammal
(1938). Hon skick, som en gris,
mår hon nu lite. Kristina ridde
di moderen, and prar på en gring,
mår de skickade och ge flicken
lite gristlad. Och det gjorde hon,
och som skick inte flicken mer.

(Kristina är H. N:o mormors
94 åriga systers, som ännu lever)

Småland
Västman
Kvistavalla
1905

5575

Upp. Karin Ekman
Ber. Håkan Nibom

7.1905 i Kristavalla

23.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Isa, förknippad med djur:

Näktergalen kallas för likugg-
larv. När han skrikes utanför en
hus bidrar det dödsfall.

Om gäkan blir ny ner i en
fuktträd i trädgården, blir det
lik i gården, innan han kommer
sjön nästa år.

Näktergalen bidrar olycka, om
han visar sig på platser, där han eljest
inte brukar vara.

När man byggde ny bostad
skulle man lägga en orm under
tröskeln. Men bara hit i tröskeln

i en gemensam ledargård, och stoppas
en oron i hälet, för att skyddas kre-
aturens. — Om det var "förgjort" med
något kreatur i lagård, så kunde
man också ha upp en plankor, och
lägga en oron under. Det hjälpte.

Om tomtsnok skulle finnas
vid gården. Det var byskotingsgunde.

tomtsnok

5575

25

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.Om mjölken ko:

I Ödebo hade de en ko, som
mjölkade så bra, men sen de hade
släppt ut henne på betet, så mjölka-
de hon sämre, så därför trodde
de, att en orsak eller snick var och
mjölkade henne inte i malkarna.

Efter en tid upptäckte de också,
att hon var smittad i jurett, så
det bevisade ju, att dens var
riktig.

Ommer som sketsvaktare:

J. H. H:o berättar oss det
goda om ommer som vid "Brummen."
(Kristallen Brummen.) Hundvatals av omma
ommer hängde nio dagar i knippen.
Man sa; att de riktade pengarna, som
en gammal hringrandande han-
delssjunde skulle ha haft på sig.
Han hade blivit iljälshugen här, men
de, som mörkade honom, hade inte
kommit i besittning av några pengar.
Ommeren hade samlat där för att
rikta dem.

Småland
Hörs
Kontroll

kyrkd. Karin Ekman

5575

Bor Helge Nilsson
1905

27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

1938
Luskurev:

Man gör korna alun mot konst-
sjukan.

Mot lunginflammation gör man
terpentin och äggula.

Vid tandvärk skulle man bita i
en fläskvit och lägga den under en
sten, men ej tala om var, man lagt
den. Det hjälper.

Mot vitor skulle man knyta lika
många knutar på en snöre, som man hade
vitor, och lägga snöret under en sten.
H. N. har ej ett försökt metoden.

Spådom:

Lymanus fur blev en greis som
enig flickas spidd av en ziggenverka
pi Ryssby marknad, and hon skulle
fi lika manga barn, som hon
hade knappar i blusen. Hon hade
aldrig for rikent knappar i sin
blus, men nu hon nu gynde det,
fanns hon, and det var 18 knappar.
Hon fick oken redernar 18 barn.

5575

29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

1931, H. N. m. d. 26 i grummet,
lag han en mät vakar och funderade
på en körning, (han är chaufför) som
han skulle göra dagen därpå. Plöts-
ligt fick han då se sin döda mors
genomskinliga gestalt stå vid
sängen och säga: "Det finns en
liv efter detta!"

glipning:

Järn, som rindur genom
Mältebo ågar, fiskes frösprande
med glip. Det är red nät, bundet
av järn järn och löst fast i
en träram. För när järn mot
strömmen och skjuter "glipen"
framför sig. Så svänger en av dem,
der, som järn längst ut, en mot
strandkanten, och "glipen" lyfts
hastigt upp på land. Fischen ligger
då, som i en hvir. Storleken på
glipen är i regel 5x8 fot.